

prihodnim rodovom velikodušno radodarnost barona Sina-ta kot postavljavca te prekrasne hiše Božje. Kar pa zadeva njeno znotranjo lepoto, si izposodim izraz za to od slovečega nemškega strokovnjaka, ki pravi: „die reiche innere Ausschmückung der Kirche erhebt dieses Gotteshaus zu einer der interessantesten Merkwürdigkeiten Wiens“. Kdor premnože, prezale in preumetne dunajske zidarije pozná, lahko potem vé, kaj si ima misliti o krasoti tega svetišča. Zelenkasti in rudečkasti marmelj pokriva njegove stranske stene; obok je preumetno slikan in bogato pozlačen; ob desni strani je postavljen dragoceni prestol in poleg taistega se nahaja dvoje velikih slik. Altar je sestavljen po staroverski šegi iz dveh oddelkov. Glavni pravi darilnik je za sprednjim (ki pa ne nosi nobenega kipa, ampak je narejen iz samih slik ali tabel) tako prikrit, da se v taistem le kaj malega skoz trojne vhode, ki peljajo od spredaj do njega, videti more. Vse pa, tako altarja, kakor tudi mašna oprava, kaže očitno, da kakor se pri zidanji, tako tudi pri omišljevanji ravno imenovanih stvari na visokost cene ni imel nikaki ozir, ampak da je berž ko ne veljalo geslo: naj velja, kar in kolikor hoče, da se le po lepoti in dragocenosti odlikuje. In se tudi! — Da se pri toliki skerblijivosti za povzdigo Božje službe tudi ne pušča v nemar cerkveno petje, je lahko verjetno; — vjema se resnično tudi popolnoma z vsem, kar se v tem svetišču sprelepo, prekrasno imenovati zamore. Ker (kakor mi je že od mojih prejšnjih popotvanj po Hervaškem znano) staroverska božja služba precej dolgo terpi, meni pa se je po programu naprej mudilo, sem svetišče pred skončanjem obreda zapustil v željah, gotovo še eno nedeljo priti, in sicer posebno zarad sprelepega petja. (Dalje prihodjajic.)

Dopisi in novice.

Govor gosp. Wajšel-na,*) (Dalje.)

Iz tega tudi prihaja, da vspešni napredek, ki se išče in tirja v naših narodnih šolah, je v obnem oziru le »bela vrana«. Takih nezgod pak nismo krivi samo mi slovenski učitelji, zakopani v revščino od nog do glave, dobro so nam znane vse okoliščine na kmetih, kajti gledamo in skušamo vsaki dan, kako malo umejo naši kmetje ceniti šolo in nje nauk, kar kažejo s tem, da njih deca ne dohaja redno v šolo; krajno šolsko svetovalstvo ovira učitelja očitno, namesto vsled postave nadzorne za Istro dné 8. feb. 1869 §. 8. lit. a mu pomagati; višja šolska oblast prezira svoje dolžnosti s tem, da 21kratne prošnje »ad akta« vrže in revnim učiteljem za postavni dohodek ničesa vspešnega ne stori. Ozrmo se po naši tužni deželi istrski in slusajmo mile, da prežalostne glasove naših slovenskih in slovanskih sobratov učiteljev, ki britko tožujejo o slabem stanji svojem. Plače po 100, 150, 200 do 300 gl. pri dovolj veliki draginji ne zadostujejo za vsakdanji živež; kje pak še hočemo dobiti novcev, da si omislimo potrebne knjige, za lastni napredek? — Srenje in občine, kojih je sveta in postavna dolžnost, branijo se kategorično z vsemi štirmi omisliti šolam potrebnega orodja.

*) Glej zadnji list.

Zmed mnogočastitih gospodov, menda ga vendar ne bo, da bi mi vgovarjal, ter rekel: Res, da vsled navedene ministerialne okrožnice so realni predmeti predpisani nauk v šolah, in mi imamo pripomočkov dovolj za take nauke, saj imamo za naše narodne šole dovolj obširnih knjig, še preveč za naše nam izročene učence itd.

Zoper enak vgovor prederznem se jaz, vsled svojega lastnega praktičnega življenja, staviti na trdno stališče in omeniti vgovorniku basen o lesici in grozdju, ki se glasi; kakor znano: Lesica vgladati na visoki vinski terti grozdje, spenja se in spenja, toda ne zamore ga doseči. Videti, da ne more do njega nikakor priti, odide rekoč: »Je še kisle«. Nič ne de, saj bi še celo skomine dobila, ako bi ga jedla.

Kdaj se bode neki obrnilo prežalostno stanje nas tužnih učiteljev Istre na bolje, kdo vé in v gane to?

V zboru našem lanskem sklenili in odobrili smo dovolj mnogovažnega in potrebnega; toda žaližbože! naši upapolni, v ozračji zidani gradovi, zrušili so se; menda smo vodo s sitom zajemali, pa vjeli le prazne pene!

Edina vest našega učiteljskega posla nas pomiruje, da smo svojo reč ustmeno doveršili, toraj si smemo roke umiti, s Pilatom smo nedolžni krivica, ki tlači naše šole in nas učitelje slovenske v tužni Istriji! —

Vsled pravice, ki nam je v smislu postave, okrožnice vže zgoraj navedene v okrajnih zborih dana, nasvetujem jaz slavnemu zboru naslednje tri točke v posvetovanje in sklepovanje: ter jih slavni okrajni zbor učiteljski naj izreče:

a. Naše stare učiteljske plače po 100, 150, 200 — 300 gl. naj se po sklepu prvega prihodnjega deželnega zbora v Poreču zvišajo na plače po 600, 700 in 800 gl. po X. dietnem redu uradskem, v koji štejejo se tudi narodni učitelji.

b. Je treba na svitlo spraviti »Slovensko berilo« za naše slovensko-narodne šole slovenskih pokrajin, koje obsegati mora zraven predpisnih predmetov tudi realne in kmetijske nauke.

c. Temu »slovenskemu berilu« nasledovati mora pripomočna knjiga učiteljska (Hilfsbuch für Lehrer).

Za te tri točke voli naj se odbor, ki bi vsled današnjega sklepa napraviti imel dotično resolucijo na višje mesto.

a. Naše sedanje, še Adamove stare plače po 100, 150, 200 in 300 gl., ne zadostujejo potrebam, ki jih grozna draginja čedalje bolj in bolj pomnožuje, tega mi ravno dokazovati treba ni, saj Vas, mnogočastiti gospodi lastna skušnja praznega žepa izučuje. Postava šolsko-deželna od 30. marca 1870. odločuje plače po 300, 400, 500 gl., pa kdo jih dobiva? — Koliko se pač bodemo učitelji s 300 gl. opomogli? — Energično se potegnimo in obrnimo se z dotično prošnjo do deželnega zbora, da nam v postavi od 19. novembra 1872. v deželnem plače po 400, 500, 600 gl., ker se postava še ni sankcionirana, spremeni v plače po 600, 700 in 800 gl. kakor se daje uradnikom X. dietnega razreda, koji red priznava se tudi učiteljem nam.

b. Po navedeni okrožnici visocega c. k. ministerstva dne 13. oktobra 1870. št. 9613 podučevati se mora v občnih narodnih šolah v realijah in kmetijstvu i. dr., tedaj naj se naprosi slavna vlada, da hoče blagovoljno z denarno podporo pospešiti izdavanje silo potrebne knjige, namreč: Slovenskega berila za drugi in tretji razdelek sol, ki bi obsegalo po razdelkih in poglavjih naslednjih:

V I. razdelku: 1. Moralčno podučne dela, v zgodbah, povestih, basnih. 2. Lepoznanstvo v kratkih toda jedrnatih sestavkih. 3. Med tema dvema oddelkoma bilo naj bi kaj veselega, zabavnega in smešnega.

V II. razdelku: 1. O človeku in družtvenem življenji. 2. O gospodarstvu in kmetijstvu, s posebnim ozirom na živinorejo, čbelorejo, svilorejo, sadjerejo in poljedelstvo. 3. O živalih, kmetijstvu in gospodarstvu koristnih in škodljivih s podobami.

V III. razdelku: 1. Prirodopisje živalstva in rastlinstva in rudstva s podobami. 2. Gospodarsko kmetijsko malo kemijo. 3. O spoznavi sveta in narave.

V IV. razdelku: 1. Zemljepisje, 2. Zgodovino, 3. Domoljubne čertice v izgledih.

V V. razdelku: 1. Kratko pak jedernato slovnico in pravopisje. 2. Vaje za ustmeni in pismeni izraz misli. 3. Spisje za opravila javnega življenja.

V VI. razdelku: Pesmarico z napevi. Tako delo vstrezalo bi postavi, napredu sedanjega časa.

c. Za razlaganje naukov iz vseh predmetov, izda naj se pripomočna knjiga za učitelje (Hilfsbuch des Lehrers), koja bila bi svetovalka in pomočnica vsakemu učitelju.

Da je slavna vlada za naše šole predpisala realne predmete, storila je blagi in hvalevreden napredek; toda iz te moke kruha jedla ne bo, ako svojega blagega namena ne bo hotela djanski podpirati, s tem da za izdavanje tacih in enacih bukev, daril ne razpiše in ne dovoli. Kakor namreč še toliko spreten rokodelec s slabim orodjem ne opravi veliko, in tudi izurjen orglavec s slabim orglam ne izvabi prijetnih glasov, tako tudi spreten in priden učitelj s slabo knjigo ne more toliko doseči, kakor z dobro.

Deželna šolska svetovalstva v Poreču, Gorici, Ljubljani, Celovcu in Gradcu naj bi se porazumela, ter knjige neobhodno potrebne za vse slovenske šole izdala.

Deželnih in okrajnih nadzornikov sveta dolžnost in blaga volja pak biti če, da ta nasvet, ako mu zbor pristopi, z gorko besedo pismeno in pri sejah ustmeno priporočuje, potem bode za šole djansko poskrbljeno, in zahtevam sedanjega časa saj nekoliko vstreženo.

Zbor je enoglasno sprejel ta nasvet; koliko pa se je zgodilo, kaže nam nekoliko dopis iz Istre v predzadnjem listu.

Iz seje deželnega šolskega sveta 15. maja. Predlogu večine učiteljev realne gimnazije v Novem mestu, da se šolska mladina več ne vdeležuje procesij sv. Marka dan in križevi teden, se priterdi, ministerstvu se pa predloži nasvet učiteljev tukajšnje gorenje realke zarad učne knjige »antologia italiana«, — zbirka 490 specij kebrov, ktere je podaril gosp. Šimen Robič, kurat na Viševku, se izroči ljubljanski gorenji gimnaziji, ob enem pa se ministerstvu nauka naznani, koliko dragocenih enakih daril so že različni zavodi prejeli od onega gospoda. — Poterdi se imenovanje gosp. St. Mandiča za telovadskega učitelja na realki v Ljubljani. — Po nasvetu moravškega krajnega in kamniškega okrajnega šolskega sveta se privoli v to, da ima, pa le izjemno, biti v Moravčah poldnevni šolski poduk tako dolgo, dokler se ne napravi tretji razred ali nova ljudska šola. — Predlogi odseka, ki je imel posvetovati se o deželnem učiteljskem shodu, so ti-le: 1. Shod se kliče 21. septembra. 2. Dnevni red tega shoda naj bo: a) Razgovor o splošnih učnih načertih za naše ljudske šole, ki se imajo predložiti dež. šolsk. svetu, da ga poterdi; b) razgovor o uredbi in sposobnosti na naših ljudskih šolah zdaj rabljenih, učnih knjig in beril; c) kateri učni pripomočki naj bi se po ukazu §. 71 šolskega reda od 20. avg. 1870. gledé na posamezne poduke ponovili? d) na kak način bi se na Kranjskem pomagalo zarad pomanjkanja učiteljev? e) kaj zavira redno obiskovanje šol po deželi in kako bi se te zavire najboljše odpravile? f) Samostojni predlogi udov shoda. — 3. Z deželnim učiteljskim shodom naj se zveže razstava učnih pri-

pomočkov. — 4. Odsek naj bi se pooblastil, da se pomnoži po izvedencih in strokovnjakih in tako pripravi vse, kar je za omenjeni shod potrebno. — Pervo učiteljsko mesto na štirirazredni šoli v Ribnici se podeli priporočenemu tamošnjemu učitelju Jož. Raktelju. — Konečno se dovolite remuneraciji namestovalnemu učitelju v Hrenovcih in nekemu duhovniku.

Iz Ljubljane. Majeve svečanosti so obhajale ljubljanske mestne šole ob svojem času, mesca maja, ki pa letos ni zaslužil svojega pridevka »prijeten« in je sadje- in vinorejcem v slabem spominu; protestantovska in I. mestna šola ste imeli svojo svečanost 2. in 3. t. m.; protestanska na Gličah in mestna na Rožniku. — Kakor druge šole, je bila tudi I. mestna šola naj prej pri sv. maši, in dopoldan je minul kakor navadno, med petjem, deklamovanjem in telovajami. Počastili so nas s svojo navzočnostjo mestni odborniki gg. Karol Dežman in Leskovec in deželni glavar pl. Kaltenegger, pozneje so prišli gg. p. i. Hrovat, Mahr in Belar i. dr. — Te svečanosti imajo veljati za šolske praznike namest konec-letnih šolskih spraševanj in šolski prijatelji skerbe, da se tudi nekateri revni a pridni otroci morejo vdeležiti teh veselic; tako smo dobili letos po gosp. dr. Steinerju zbirko 5 gld. od šolskih prijateljev, temu je še dodal novo izvoljeni župan lepi donesek. — Za revne šolarje, ki doma tiče v edinščini, je taki dan res znamenit praznik, torej v imenu vseh takih revežev vsem p. i. šolskim prijateljem priserčna hvala!

— List, ki učiteljem nič ne privošči(?) ima ta-le dopis. — Moja misel o tem (orglanji) po deželi je pa, da bi gospodje župniki tudi še sedaj, kolikor je to le mogoče, lepo se porazumeli z dosedanji organisti, kateri so zato in niso nespametni nagajivci v svojo lastno škodo. Vendar po moji misli naj bi se jim obljubilo po večjih farah po 8—10 gld. na mesec (v ljubljanski predmestni fari pri sv. Petru ima organist bajè 120 gld.), po manjših pa 5 do 6 gld. . . . Preskopi pri tem ne smemo in ne moremo biti, ako se pomisli, da je dobro orglanje umetnija, in da dober organist ima dokaj sitnosti z učenjem pevkinj, ki so večkrat prepirljive, muhaste in napuhujene. Naj lepše pa bi bilo, ako bi se po vseh cerkvah vpeljalo splošno petje, kakor so naš nepozabljivi pok. škof Slomšek toliko lepo priporočevali. . . . (Dan. 1. 23.)

— Deželni odbor je v seji 5. junija sklenil, da se oberne na deželno vlado za podelitev denarne zaloge ali posojila iz državne blagajnice za plače učiteljev ljudskih šol, ker c. k. davkarije še sedaj niso začele priklada za učiteljske plače pobirati, iz deželnega zaklada se je pa od 1. okt. 1873. l. do sedaj že toliko za učiteljske plače založilo, da bi imenovani zaklad iz navadnih za l. 1874. preračunjenih in v zadnjem deželnem zboru sklenjenih dohodkov več ne mogel dajati zaloga za plačo ljudskih učiteljev.*)

— Nemški »šolmeštri.« Leta 1866, ko smo pri Sadovi od Prusov tepeni bili, so Dunajski liberalci in za njim vsi drugi kvasili: »Pruski šolmeštri so našo armada pobili!« Od tega trenutka so letele neprenehoma strupene pušice na »staro« šolo v Avstriji, češ, da bi naš Prusi nikdar natepli ne bili, ako bi šola pod nadzorstvom cerkve ne bila. To hujskanje rodilo je »nove« šolske postave, brezversko šolo; »šolmeštrov« se je pa polastila ponosna misel, da na njih ramah država sloni, da se toraj tudi država po njih sukati mora!

Kakor pa ima vsaka laž le kratke noge, tako tudi ta. Semo ji je potegnil raz obraza prusko-nemški vojni minister, maršal Moltke, ki je v nemškem derž. zboru med drugimi resnicami tudi naslednjo povedal: »Govorilo se je, da so »šolmeštri« naše bitve dobili. Ali znanost sama ne povzdigne človeka na ono stališče, da je pripravljen življenje dati za kaki vzor, za spolnovanje svojih

*) Sedaj vemo, pri čem smo. Vredn.

dolžnosti, za slavo domovine; k temu je treba prave vzreje človeka. Ne solmeštri, marveč vzrejalec dobil je bitve, in ta je: država, ki je kakih 60 let sem narod vzrejala k životni čistosti in duševni jakosti, k redu in natančnosti, zvestobi in pokoršini, k domoljubju in možatosti. — Do najnovejšega časa tudi na Pruskem vodénega liberalizma ni bilo, bila je pa lepa sloga med državno in cerkveno oblastjo, živo tekmovanje na duševnem polji in vsled tega lep vspeh v Solah, ki niso bile brezverske.

»Gosp.«

— V Trebnjem na Dolenjskem je umerl za kozami 11. p. m. učitelj g. Gr. Arko; 12. ob 4. uri je bil pogreb. — R. I. P. — Ako bi nam kdo hotel kaj več poročevati o življenji in delovanji pokojnega, bi nam bilo močno vstreženo. — Ranjki zasluži, da ne zgine njegov spomin tako hitro med nami.

— Odlikovanje. Svitli cesar so podelili gosp. učitelju Mateju Potočniku, učitelju v Kranji, za spešno delovanje pri solstvu srebrni križ s krono.

— Ljubljana ima sedaj novega župana, vladnega svetovalca v pokoji g. Lašana. — V torek 2. t. m. je bilo na rotovžu slovesno vmestenje. — Župan ljubljanskega mesta je tudi pervosednik okrajnega šolskega sveta za Ljubljano in njemu je izročena poglavitna skerb za mestne šole, to je tudi povdarjal vodja deželne vlade, knez Meternih, pri svečanosti vmestenja. Učiteljem je priporočal novi župan skerb za izobraževanje mladine.

— Na binkošno nedeljo smo pokopali v Ljubljani gsp. Jurija Fleischmana, ki je zložil več napevov za narodne in tudi šolske pesmi. — Od njega se tudi lahko reče: Dovolj je spomina, me pesmi pojo!

Razpis učiteljskih služeb:

Na Kranjskem. V Trojanah, sodnijskega okraja berskega, učiteljska služba v stalno podelitev. Plače je 500 gl. in prosto stanovanje. Prošnje do 20. julija pri okrajnem šolskem svetu v Kamniku. — Perva učiteljska služba na ljudski šoli v Sodražici, sodnijskega okraja ribniškega. Plače je 500 gl. in opravilne doklade 50 gl. Prošnje do 9. julija pri krajnem šolsk. svetu v Sodražici. — Učiteljska služba v Katečah na Gorenjskem, l. plače je 400 gl. Prošnje do 30. junija pri okrajnem šolsk. svetu v Radovljici. — V šolskem okraji okolice ljubljanske učiteljska služba 1. v Šent-Vidu, l. p. 600 gl.; 2. pri sv. Jurji pri Šmariji, l. p. 500 gl.; 3. v Horjulu, l. p. 500 gl.; 4. pri sv. Jakopu pri Savi, l. p. 400 gl.; 5. pri sv. Kocijanu, l. p. 450 gl.; 6. v Sostru, l. p. 500 gl.; 7. v Šent-Peterskem predmestji v Ljubljani, l. p. 600 gl.; 8. na Igu, l. p. 600 gl.; 9. na Brezovici, l. p. 500 gl. Prošnje pri dotičnem krajnem šolskem svetu v 6. tednih (od zadnjega ponatisa v Laib. Ztg.). — Na ženski vadnici v Ljubljani dvoje učiteljičnih služeb za prihodnje šolsko leto. Prihodki po post. 19. sušca l. 1872. in 15. aprila 1873. Prošnje do c. k. deželnega šolskega sveta v Ljubljani do 12. julija 1874. — Na c. k. ženskem izobraževališču, služba glavnega učitelja za prosto rčno risanje in matematiko z nemškim učnim jezikom, z ozirom na postavo 3. julija l. 1873, št. 7301 se služba opravlja tudi na možkem učiteljišču. Plača postavna — kakor zgoraj povedano — in prošnje do 12. julija t. l. pri c. k. dež. šolsk. svetu. — V Starem tergu pri Ložu, 3. učiteljska služba, plače je 400 gl. in prosto stanovanje. Prošnje do konca junija t. l. pri okrajnem šolskem svetu v Logatcu. Sprašane učiteljice, ki podučujejo tudi v ženskih ročnih delih, imajo prednost.